

ORNIS FENNICA

XXXVII, N:o 4

SUOMEN LINTUTIETEELLISEN YHDISTYKSEN JULKAISEMA
UTGIVEN AV ORNITOLOGISKA FÖRENINGEN I FINLAND

1960

Toimitus *O. Kalela, G. Nordström*
Redaktion

Lintufaunistisia tietoja Pohjois-Suomesta, erityisesti Oulun seudulta.

VEIJO TÖRNROOS

Oulun seudulla, mistä seuraavassa esitettävien tietojen pääosa on peräisin, tarkoitetaan tässä kirjoituksessa Oulun kaupungin sekä Siikajoen, Lumijoen, Limingan, Temmeksen, Tyrnävän, Hailuodon, Oulunsalon, Kempeleen, Oulujoen, Muhoksen, Haukiputaan, Kiimingin, Ylikiimingin, Iin ja Yli-Iin aluetta. Vv. 1945—1959 olen havainnoinut lintuja joka vuosi tällä alueella ja lisäksi olen ollut yhteydessä muiden täällä asuvien lintuja harrastavien henkilöiden kanssa.

Myös muualta Pohjois-Suomesta minulla on eri retkien aikana tehtyjä havaintoja. Lisäksi olen saanut tietoja eri puolilla aluetta asuvilta lintuharrastajilta. Oulun seudun havaintoihin verrattuna ovat tiedot muualta Pohjois-Suomesta kuitenkin vähäiset.

Oulun seudulta on saatavissa julkaistuja lintutietoja lähes kahden vuosisadan ajalta. Uusimmista julkaisuista mainittakoon seuraavat: MERIKALLIO 1950, SALKIO 1952, RAUTKARI 1952, FRITZÉN & TENOVUO 1957 sekä REINILÄ 1959. Kirjoituksessani olen pyrkinyt esittämään lähinnä tähän saakka julkaisematonta havaintoaineistoa. Siksi saattavat julkaistut tiedot puuttua havaintoluettelosta, mutta niihin on viitattu muun tekstin yhteydessä. Havainnoitsijoista, joilta olen saanut kirjallisia tai suullisia tiedonantoja, olen käyttänyt seuraavia nimilyhennyksiä:

AK	Antti Kumpulainen	MJ	Mikko Juutinen
EH	Elja Herva	OL	Osmo Lahdenperä
EL	Esko A. Lind	PJ	Pekka Joutsenoja
EN	Erik S. Nyholm	PS	Paavo Sääski
HE	Helge Eskelinen	RV	Risto Valjakka
HH	Heikki Haapala	SJ	Simo Jokinen
IK	Ilppo Kangas	SK	Sakari Korolainen
JH	Juhani Herva	SL	Stig Lundberg
JM	Juho Mannermaa	SN	Seppo Nyman
JJM	Juhani Mikola	TM	Tuomo Mannermaa
JR	Juhani Ruostesuo	UJ	Unto Järvinen
JS	Jouko Siira	US	Uolevi Skarén
MA	Måns Anderzén	VT	Veijo Törnroos
MO	Mikko Ojanen	YN	Yrjö Näsi

Podiceps cristatus

Saatavissa olevien tietojen mukaan silkkiuikku näyttää levinneen Oulun seudulle vasta 1940-luvun lopulla. Varhaisempia tietoja lajin esiintymisestä täällä on pidettävä epävarmoina (MERIKALLIO 1928). Ensimmäinen pesintä Oulun seudulla todettiin Liminganlahdella v. 1946, jolloin M. Haataja tapasi elokuun lopulla kaksi lentokyytöntä poikasta. Hailuodossa näin silkkiuikun ensi kerran v. 1949 (29. V: 1 yks., Kirkkosalmi), vaikka olin havainnoinnut siellä vuodesta 1946 lähtien. Ensimmäinen pesälöytöni Hailuodosta on v:lta 1951, jolloin siellä pesi todennäköisesti kaksi paria.

Jokavuotisia pesimäpaikkoja Oulun seudulla ovat nykyisin seuraavat: Hailuoto (3—5 paria), Liminganlahti (30—40 paria; MERIKALLIO 1958), Tauvo (n. 10 paria). Lisäksi tapasin Utajärven Ahmasjärvellä 31. VII 1958 10 täysikasvuista yksilöä sekä poikasia. Risto Väisäsen (suull. tied.) mukaan silkkiuikku on löydetty pesivänä myös Simosta. Nämä paikat ovat samalla lajin pohjoisimmat pesimäpaikat Suomessa. Ruotsin puolella lajin pesimäalue ulottuu samoille leveysasteille, Luleån lähistölle (HOLM 1950).

Itse en silkkiuikkuja ole tavannut Haukipudasta pohjoisempana. MERIKALLION (1958) mukaan laji on nähty kerran Rovaniemellä ja Muoniossa. Lisäksi löysivät L. Vuorio ja J. Mannermaa mädäntyneet silkkiuikun jätteet Pellon Rattosjärveltä elokuun lopulla 1959. Lajimääritys varmistettiin Helsingin Yliopiston Eläinmu-seossa.

Anas querquedula

Heinätavia on tavattu Oulun seudulla jo viime vuosisadalla (MERIKALLIO 1958), mutta 1940-luvulle saakka vain harvinaisena satunnaisvieraana. 1940-luvun lopulla laji yleisty selvästi Oulun ympäristössä. Vuodesta 1948 lähtien se on pesinyt täällä vuosittain. Tiedossani olevat pesimäpaikat Oulun seudulla ovat seuraavat: Tauvo (vuosittain 1—2 paria), Oulunlahti (1—2 paria), Liminganlahti (1 pari, SIIRA 1959) ja Hailuoto (vv. 1953, 1954 ja 1957 suoritettun pesimälinnuston kvantitatiivisen laskennan mukaan eri puolille saarta 5—10 paria).

MERIKALLION (1958) mukaan heinätavia on tavattu maastamme Peräpohjo-

lasta saakka. P. Rauhala tapasi yhden yksilön Kemin läheltä kesällä 1959, sen sijaan R. Väisänen ei ole tavannut lajia Simosta monivuotisesta havainnointistaan huolimatta ja omat havaintoni rajoittuvat Hailuodon ja Haukiputaan alueille ja niiden eteläpuolelle.

Aythya ferina

Havainnoista päätellen (mm. SANDMAN 1892, MERIKALLIO 1928) punasotka on esiintynyt pesivänä Oulun seudulla 1800-luvun loppupuolelta saakka. Nykyisin tunnetut pesimäpaikat ovat Siikajoen Säikänlahti ja Hailuoto.

Säikänlahdella olen tavannut lajin vuosittain läpi kesän koko havaintoaikani, vuodesta 1955 lähtien. Ensimmäiset kevähavainnot täältä ovat tutkimusaikani olleet seuraavat: 1955 19. V 4 yks. — 1956 12. V 21 yks. — 1958 14. V 5 yks. — 1959 17. V 2 yks. Suurimmat Säikänlahdelta tiedossani olevat yksilömäärät: 1955 24. V n. 35 yks. — 1956 16. V n. 80 yks. — 1957 9. VI 20 yks. — 1958 26. VI 13 yks. — 1959 6. VIII 4 yks.

Pesän olen löytänyt Säikänlahdelta vain kerran: 14. VI 1958 (6 munaa), vaikka olen tarkastanut järven pesimälinnuston joka vuosi. Tämän mukaan pesivä kanta on selvästi havaittuja yksilömääriä pienempi, heinä—elokuun aikana laskettujen poikueiden perusteella todennäköisesti vain 1—3 paria.

Hailuodosta olen punasotkaa tavannut varsinkin saaren kaakkoisosista (Syökarinlahti, Kirkkosalmi, Sannanpäänlampi, Rautaletto ja Ojakylänlahti). Myös saaren muista osista on yksittäisiä havaintoja: Potinlahti 1953 19. VII: 2 yks. (VT), Pikkusunijärvi 1953 21. VII: ♂ (IK), Hannuslampi 1950 30. VIII: 1 yks. (VT) jne. Havaintojen perusteella nousee saarella vuosittain pesivä punasotkanta 15—20:en pariin. Suosituimmat pesimäpaikat täällä ovat matalat, ruovikoiset Sannanpäänlampi, Salmenperä ja Syökarinlahti.

Mainitsemiäni pesimäpaikkojen lisäksi punasotkaa on pesimä- ja muuttoaikoina tavattu Oulun seudulla seuraavasti:

Liminganlahti 1951 17. VI ♂ (JS, VT) — 1959 3. V 2 yks. (pari) (HH, UJ) — Oulunsalo 1951 28. VI ♂ (VT) — 1955 3. VII 2 yks. (YN) — 1958 22. V ♂ ♂ (JR).

MERIKALLION mukaan (1958) punasotkaa on tavattu maastamme Perämeren pohjukkaa myöten, yksittäishavainto Muoniosta saakka. Hailuoto edustaa tällä hetkellä kuitenkin lajin pohjoisinta jokavuotista pesimäpaikkaa maassamme.

Casarca ferruginea

Ruostesorsa on eksynyt Oulun seudulle kolme kertaa: Kelloon 1930 (MERIKALLIO 1958), Oulunlahdelle 1951 19. VII: 1 yks. (JR ja T. Mannermaa) ja samoin Oulunlahdelle toukokuun lopulla 1958, missä laji oleskeli useiden päivien ajan (HH, JS, YN jne.). Vuonna 1958 tavattiin pohjoista kohti lentävä ruostesorsayksilö myös Oulun Hietasaaresta 25. V (UJ). Koska lintua ei enää tällöin tai myöhemmin nähty Oulunlahdella, lienee kysymyksessä ollut siellä aikaisempina päivinä tavattu yksilö.

Milvus milvus

V. 1955 2. V tapasin yhden pohjoista kohti lentävä isohaarahaukkayksilön Siikajoen Tauvossa. Lintu lensi ylitseni melko matalalla ja näkyvyys oli havain-

non aikana erinomainen. Siten sekoittaminen esim. vanhaan *Milvus migrans*-yksilöön ei voi tulla kysymykseen. Isohaarahaukka on aikaisemmin tavattu Suomesta viisi kertaa, lähin löytö on Kalajoelta v. 1949 (MERIKALLIO 1958).

Circus aeruginosus

Ruskosuohaukka pesii jokavuotisena Oulun eteläpuolella, Liminganlahden pohjukassa (mm. pesälöytö: 5 poikasta + 1 vesimuna 17. VII v. 1959, EN, UJ). Lisäksi olen tavannut lajin vuodesta 1951 lähtien lähes joka vuosi Hailuodosta (TÖRNROOS 1956; lisäksi mm. 1957 11. VI: ♀, 12. VI: ♂ Sannanpäänlamella sekä 1960 7. VI 1 yks. Viinikassa). Pesää en Hailuodosta ole kuitenkaan tavannut kertaakaan, eivät myöskään muut saarella vierailleet ornitologit. Ruskosuohaukka tavataan joka vuosi myöskin Oulunlahden pohjukan niittyalueella, mutta pesimiseen liittyvät havainnot puuttuvat toistaiseksi täältä. R. Väisäsen mukaan (suull. tied.) laji on tavattu myös Simon Tiurasessa.

Oulun seudun eteläosassa ruskosuohaukka on tavattu useita kertoja Siikajoen Tauvosta (1955 16. V: ♀, 21. V: ♂, 1956 15. V: ♀, 1958 8. V: ♂ jne.). T. Hahl-Marjokorpi on tavannut Tauvon tyviosan niittyalueelta elokuussa 1955 ruskosuohaukan lentopoikueen (suull. tied.). Tästä ja useista yksittäisiä lintuja koskevista havainnoista päätellen laji pesii Tauvossa ehkä joka vuosi.

Falco vespertinus

Punajalkahaukka on tavattu maastamme Peräpohjolaa myöten pohjoisessa useita kertoja (MERIKALLIO 1958). Hailuodossa laji nähty vv. 1952—1955 (TÖRNROOS 1956). Punajalkahaukan pesän (3 untuvapoikasta + 1 vesimuna) löysin Hailuodosta v. 1953 26. VI. Hailuodon eteläpuolelta punajalkahaukka on tavattu muuttoaikoina Siikajoen Tauvosta seuraavasti:

1955 5. V ♂. (SK) — 1957 15. IX ♀. (VT) — 16. IX 1 yks. (VT) — 1958 23. V 1 yks. (TM) — 30. IX ♂. (VT) — 3. X 1 yks. (VT).

Fulica atra

1950-luvulla nokikana on esiintynyt jokavuotisena pesimälintuna Oulun seudulla. Tiedossani olevia pesimäpaikkoja täällä ovat Siikajoki, Liminganlahti ja Hailuoto.

Siikajoen Säikänlahdelta olen tavannut lajin säännöllisesti vv. 1955—1959. Vuonna 1955 näin nokikanoja 16—24. V välisenä aikana kunakin havaintokertana 1—2 yks. ja MERIKALLION (1958) mukaan täällä pesi 6—7 paria. Vuonna 1956 lajia tavattiin 8. V alkaen, kanta todennäköisesti 3 paria (24. V: 1 + 2 + 2 yks. US). V. 1957 tapasin yhden yksilön 9—10. VI, 31. VI ja 18. VIII. 1958 näin lajin Säikänlahdella 7. V lähtien. Suurin havaittu yksilömäärä tällöin oli keväällä 3 yks. (26. V, OL ja TM) ja syksyllä 7 (17. IX, VT).

Liminganlahden pohjukan alueella nokikanaa tavataan jokavuotisena. Alueelta on tehty pesälöytöjä (esim. EN suull. tied.) ja runsasta kantaa osoittavia pesimäaikaisia havaintoja (suurin tiedossani oleva v. 1954 11. VI: n. 20 yks., YN). Tiedot pesivän kannan suuruudesta puuttuvat kuitenkin.

Hailuodossa on nokikana tavattu ensimmäisen kerran v. 1916 (MERIKALLIO 1928), mutta seuraava havainto on vasta vuodelta 1946 (TÖRNROOS 1956). 1950-luvulla olen tavannut lajia joka vuosi Kirkkosalmelta, jossa pesinee 2—3 paria. Muita nokikanan havainto- ja mahdollisia pesimäpaikkoja saarella ovat Syökarinlahti ja Mäntylammet, joilla pesinee yhteensä 1—2 paria.

Mainittujen, nykyisin jokavuotisten pesimäpaikkojen pohjoispuoleltakin nokikana on tavattu useita kertoja (MERIKALLIO 1958). Julkaistujen havaintojen lisäksi laji on nähty useina vuosina 1950-luvun alkupuolella Tornion ja Haaparannan välisessä lahdessa (E. Valtonen). Lisäksi vahingoittunut yksilö on otettu kiinni Alatornion Pirkkiöstä v. 1933 (V. Ollila suull. tied.) ja v. 1945 (K. Heikurainen kirj. tied.). Samoin maanvilj. J. Kantola on tavannut kuolleen yksilön Iin Laitakarista syksyllä 1953.

Capella media

Varhaisin tiedossani oleva havainto heinäkurpasta on Oulun seudulta Iin saaristosta v. 1909 (E. Merikallio suull. tied.). Tämän lisäksi lajia on tavattu 1950-luvulla alueelta seuraavasti (Hailuodon osalta ks. myös TÖRNROOS 1956):

Tauvo 1956 18. V 1 yks. (MA) — Hailuoto 1958 8. VI 1 yks. (VT) — 1960 20. VIII 1 yks. (K. Sirola) — Oulunsalo, Laaja 1959 19. VI 1 yks. (E. Merikallio) — Oulu 1955 8. IX 1 yks. (HE, OL) — Ii, Maakrunni 1952 25. VII 1 yks. (JM, VT).

Lisäksi heinäkurppa (ad. ♂) on ammuttu Perämeren piiristä Norrbottenista, läheltä Haaparantaa 26. IX 1950 (T. Vaaramäki suull. tied.).

Erästä Hailuodon havaintoa ja Laajankarin sekä Maakrunnin havaintoa luukuunnottamatta tiedot lajista Oulun seudulta näyttävät liittyvän muuttoon. Koska laji pesii maamme tunturialueella (LAMPPIO 1950, MERIKALLIO 1958), on läpimuuttavien yksilöiden tapaaminen Oulun seudulla luonnollista. Esittämäni kolme pesimäaikaan liittyvää havaintoa ovat kukin paikoilta, joilla pesii myös tyypillisiä tunturialueiden kahlaajia: vesipääsky ja lapinsirri. Toistaiseksi on heinäkurpan pesiminen Oulun seudulla kuitenkin varmistamatta.

Calidris alpina schinzii

Etelän suosirriä on tavattu Oulun seudulla seuraavasti:

Tauvo 1958 26. V 1 yks. (AK, OL, TM) — 1959 us. kertoja VII—VIII (VT, OL) — Hailuoto 1951 1. IX 2 yks. (VT) — 1955 12. VI 2 yks. + 1 hät. yks. (VT) — 1958 7. VI 2 yks. (VT) — 1959 4. VI 2 yks. (MO) — 6. VI 2 yks. (HH) — Oulunsalo, Laaja. Pesivänä v. 1957 lähtien. 1959 12. VI 2 yks. (hät. pari) (HE, OL, VT). Pesä, 3 munaa v. 1960 18. VI (K. Sirola) — Riuttu 1958 26. V 1 yks. (VT) — Akio 1958 1. VI 4 yks. (PJ) — 21. IX 1 yks. (AK, MO) — Oulu, Hietasaari 1958 17. V 1 yks. (AK).

Hailuodon ja Laajankarin havainnoista päätellen etelän suosirri on levinnyt Oulun seudulle vasta 1950-luvun puolivälissä. Nykyisin tämä rotu pesii alueella jokavuotisena. Tauvon syyhavainnoista ja pesimäaikaisista havainnoista päätellen vuosittain Oulun seudulla ja sen pohjoispuolella pesivä parimäärä on alle kymmenen. Mahdollisena osoituksena lajin ekspansiopyrkimyksestä on havainto Perämeren pohjukasta saakka. Haaparannan Sandskärliltä v. 1956 (LUNDBERG

1958), mutta pesimiseen viittaavat havainnot Hailuodon pohjoispuolelta puuttuvat toistaiseksi.

Larus hyperboreus

Isolokki on tavattu Oulun seudulta useita kertoja. Tiedossani ovat seuraavat julkaisemattomat havainnot:

Tauvo 1955 21. V 1 imm. yks. (VT) — 23. V 1 imm. yks. (RV) — 27. V 1 imm. yks. (VT) — 1956 15. V 1 yks. (MA) — 16. V 1 yks. (US) — 24. V 1 yks. (JM) — 29. V 1 yks. (JM) — 1958 12. X 1 ad. yks. (VT) — 16. X 1 yks. (VT) — Liminganlahti 1958 10. V 1 yks. (SJ) — Oulujoki, Oulunlahti 1958 11. V 1 yks. (SJ) — Oulujoki, Vesala 1958 1. VI 2 yks. (HH) — Oulu 1952 12. V 1 imm. yks. (SJ) — 1955 15. V 1 yks. (YN) — 1956 26. IV 1 yks. (OL) — 1958 kevät 1 yks. (UJ) — 1959 8. V 1 yks. (MJ).

Lajia on tavattu useita kertoja muuallakin Perämeren alueella.

Esittämäni Oulun seudun havaintosarja on ajalta, jolloin useat henkilöt ovat suorittaneet lintujen havainnointia läpi vuoden. Tämän vuoksi eroa kevät ja syyshavaintojen määrässä on pidettävä merkittävänä. Talvisin Itämeren eteläosissa ja myös maamme etelärannikolla esiintyviä isolokkiyksilöitä todennäköisesti siirtyy vuosittain meren sulaessa yhä pohjoisemmaksi, Perämeren alueelle saakka muuttaen täällä sitten mantereen yli pesimäpaikoilleen, Jäämeren piiriin. Sensijaan syksyllä tarjonnee Norjan länsirannikko isolokeille houkuttelevimman johtolinjan. Siten isolokki ylittää vain poikkeustapauksissa Fennoskandian manteralueen Jäämereltä Perämeren suuntaan.

Sterna albifrons

Pikkutiira on tavattu Oulun seudulla viisi kertaa: Tauvo 1960 23. VI 1 yks. (VT) — Oulunsalo, Koppana 1954 27. V 1 yks. (IK) — Hailuoto, Isomatala 1958 19. VI 1 yks. (MO, VT) — 1960 8. VI 2 yks. (VT ym.) — 1960 5. VII 3 yks. (MJ, MO, K. Sirola).

Isomatalassa v. 1958 tavattu pikkutiira käyttäytyi hätäillen muiden tiirojen joukossa. Todennäköisesti ei kysymyksessä kuitenkaan ollut pesivä yksilö, sillä lajia ei tavattu täältä enään 20—21. VI. Myöskin v. 1960 tavattu pikkutiirapari hätäili kovin, mutta emme löytäneet pesää. Lajin myöhempi oleskelu Isomatalassa viittaa kuitenkin pesimiseen.

RÄSÄNEN (1955) on tavannut pikkutiiran kahdesti Simon ulkosaaristosta, Perämeren itälaidalta, mutta kummassakin tapauksessa oli todennäköisesti kysymys kiertelevistä yksilöistä. Sensijaan laji pesii jokavuotisena Perämeren luoteisosassa, Luleån saaristossa (SL., kirj. tied.).

Columba oenas

Saatavissa olevien havaintojen mukaan uuttukyyhky on yleistynyt 1940- ja 1950-luvulla selvästi Perämeren koillisosissa. Julkaistujen havaintojen (mm. LEHTONEN 1945, AHLQVIST 1947, TÖRNROOS 1956, MERIKALLIO 1958) lisäksi lajia on tavattu seuraavasti:

Tauvo 1955 16. V 2 yks. (EL) — 1956 9. V 2 yks. (MA) — 18. V 2 yks. (US) — Kempele 1957 22. IV 4 yks. (JS) — Oulunlahti 1957 26. IV 1 yks. (OL) — 1. V

2 yks. (HH) — 1958 19. IV 7 yks. (JR) — 20. IV 1 yks. (OL) — 21. IV 1 yks. (UJ) 1960 16. IV ja 5. V 1 yks. (UJ) — Oulu 1952 19. IV 2 yks. (EH) — 1957 15. IV 5 yks. (JR).

Haukipudas 1955 29. VII 2 yks. (OL) — 1958 24. IV 2 yks. (VT) — 15. VII 1 yks. (K. SIROLA, OL, VT) — Alatornio 1958 20. IV 1 yks. (P. Linkola) — Rovaniemi 1957 23. IV 1 yks. (R. Väisänen).

Näiden havaintojen mukaan uuttukyyhkyä tavataan Tavossa ja Oulun eteläpuolen niittyalueilla vuosittain läpimuuttavana. Pesimähavaintoja on Oulujoen, Haukiputaan ja Kiimingan väliseltä metsäalueelta (TÖRNROOS 1956). Pesimättömyyteen Tavon ja Hailuodon alueella vaikuttanee ratkaisevasti sopivien pesäkolojen puute. Oulun seudun pohjoispuolella uuttukyyhky on pesinyt Simossa (T. Kalkkinen ja R. Väisänen suull. tied.), sensijaan ei pesimähavaintoja Tornion ja Rovaniemen alueelta ole tiedossani.

Strix aluco

Lehtopöllö on tavattu Oulun seudulta neljä kertaa: Tauvo 1960 17. VIII 1 yks. (VT) — Hailuoto 1955 25. VI 1 yks. (J. Tönkyrä) — 1958 9. VI 1 yks. (VT) — Oulujoki, Hiironen 1957 18. V 1 yks. (HH).

Oulun pohjoispuolelta Risto Väisänen on löytänyt lentopoikueen (4 yks. sekä emolinnut) Simon Pinnanmajakankaalta 8. VIII 1957. Lisäksi lehtopöllö on tavattu tammikuussa 1956, Alatornion Vojakkalasta (Norrbottnens Natur 1958, p. 7).

MERIKALLION (1958) mukaan lehtopöllö on levinnyt etenkin 1920- ja 1930-luvuilla voimakkaasti maassamme varsinkin itäosissa, jossa sitä on tavattu Kuusamista saakka pohjoisessa. Esittämiäni havaintojen perusteella näyttää mahdolliselta, että lajin pesimäalue länsirannikollamme ulottuu samoille leveysasteille, Perämeren pohjukaan saakka. Asian varmistamista vaikeuttaa se, että havainnot yölinnuista ovat aina niukemmat kuin päivällä liikkuvista lajeista.

Dendrocopos leucotos

Valkoselkätikka tavataan Oulun seudulla pesimäaikaanakin joka vuosi. Tiedossani ovat viime vuosilta seuraavat havainnot:

Tauvo 1955 13. V 1 yks. (EL) — 19. V 1 yks. (VT) — 22. V 1 yks. (EL, RV) — 23. V 1 yks. (EL) — 27. V 1 yks. (VT) — 1. VI 1 yks. (VT) — 1956 16. V 1 yks. (JM) — 19. V 1 yks. (MA) — Hailuoto 1957 25. V 1 yks. (AK, J. Heinonen) — Oulunlahti 1948 19. IX 1 yks. (M. Pääkkönen) — Oulujoki, Hiironen 1958 III 1 yks. (UJ) — 1960 22. IX 1 yks. (K. Sirola) — Oulu 1951 4. IV 1 yks. (EH) — 14. VI 1 yks. (EH) — 1958 28. IX 1 yks. (OL) — Haukipudas, Hiuvet 1949 20. VIII 2 yks. (VT).

Edellisen perusteella näyttää ainakin satunnaisluonteinen pesiminen Oulun seudulla hyvin todennäköiseltä, vaikka pesälöytöjä ei olekaan tiedossani.

Oulun seudun pohjoispuolelta laji on tavattu viime vuosina useita kertoja Rovaniemeltä (R. Väisänen suull. tied.; ks. myös MERIKALLIO 1958). Talvella 1959—60 oleskeli valkoselkätikkayksilö myöskin Kemijärven kauppalan alueella (E. Tomanterä kirj. tied.).

Lullula arborea

Vv. 1955 ja 1956, jolloin Tavon majakalla seurattiin lintujen kevätmuuttoa läpi vuorokauden, tavattiin ohimuuuttavia kangaskiuruja seuraavasti (kukin havainto koski yhtä yksilöä):

1955 1. V (IK) — 5. V (VT) — 12. V (VT) — 1956 6. V (VT) — 16. V (MA) — 18. V (MA) — 19. V (MA) — 24. V (JJM) — 30. V (YN).

Lisäksi tavattiin (JR, YN) laulava koiras Kempeleestä 21. IV 1957, määrätietoisesti eteläsuuntaan lentävä yksilö Oulussa 19. V 1957 (VT) ja pieni parvi Liminganlahden pohjukasta v. 1959 30. IV (UJ).

Esittämiäni havaintojen perusteella kangaskiurun esiintyminen keväisin Oulun seudulla liittyy muuton prolongaatioon. Yhtään kesä- tai syyshavaintoa ei lajista ole tiedossani Oulun seudulta eikä sen pohjoispuolelta. MERIKALLION (1958) mukaan sijaitsevat lajin lähimmät pesimäpaikat Oulun läänin eteläosissa, lähes 100 km Tavon havaintoaseman eteläpuolella.

Anthus spinoletta

Luotokirvinen on tavattu Tavossa useita kertoja viime vuosina (kukin seuraavista havainnoista koskee yhtä yksilöä):

1956 13. V (MA) — 25. V (YN) — 27. V (YN) — 1957 18. VIII (VT) — 17. IX (VT) — 1958 7. V (VT) — 31. VIII (VT).

Aikaisemmin olen tavannut lajin 28. VIII 1951 Hailuodosta. Hailuodon pohjoispuolelta laji on tavattu usein kevätmuuton aikana Krunneilta (REINILÄ 1959), ja lisäksi Santosenkarin läheltä 1 yks. v. 1960 28. IX (K. Sirola).

Huolimatta ahkerasta retkeilystäni Oulun seudun rannikko- ja saaristoalueella en ole tavannut luotokirvistä kertaakaan pesimäaikana. Siksi näyttää todennäköisimmältä, kuten MERIKALLIO (1958) olettaa, että Perämeren pohjoisosissa tavatut yksilöt ovat täällä vain läpimuuttavina ja pesivät Jäämeren piirissä.

Motacilla flava lutea

25. V 1958 tapasin Haukiputaalta, n. 18 km Oulun pohjoispuolelta, maantien varressa olevalta niityltä poikkeuksellisen kirkasvärisen keltavästaräkkiyksilön. Saavuin tällöin Kemistä mopedilla ajaen ja olin n. 100 km pitkän ajomatkan aikana tarkkaillut jatkuvasti lintuja tien varrella. Tämä yksilö poikkesi keltävärityksensä puolesta niin huomattavasti muista matkani varrella näkemistäni keltavästaräkeistä, että pysähdyin tarkastelemaan lähemmin lintua. Saatoinkin seurata sitä n. 15:n metrin etäisyydeltä kymmenen minuutin ajan, jolloin tunto-merkit; keltainen silmäkulmajuova, otsa, kurkku ja rinta sekä kellanvihreä niskapuoli olivat selvästi nähtävissä. Linnun tunto-merkit sopivat parhaiten *lutea*-rotuun (VAURIE 1959) kuuluvaan kevätpukuiseen koirasyksilöön. Mainittuun rotuun kuuluva yksilö on tavattu aikaisemminkin Oulun seudulla (TENOVUO 1956) sekä lisäksi hybridiä *Motacilla flava* × *M. flava lutea* kolmesti Pohjois-Suomen alueelta (SAMMALISTO 1958).

Lanius collurio

Pikkulepinkäinen esiintyy Oulun seudulla jokavuotisena; viime vuosina siitä on tehty seuraavat havainnot (Hailuodon osalta ks. lisäksi TÖRNROOS 1956):

Tauvo 1955 3. VI ♂ (RV) — 1956 31. V ♂ (VT) — 1957 30. VI ♂ (VT) — Hailuoto 1956 1. VI 1 yks. (OL) — Liminka 1957 kesällä 1 yks. (EH, JS) — Oulunjoki 1954 18. V ♂ (HE, OL, K. Sirola) — Oulu, Karjasilta 1953 9. VI 1 yks. (YN) — Pikkukangas 1955 17. VI pari (HE, OL) — Hietasaari 1958 toukok. lop. 1 pari (OL) — Nokela 1959 13. VI 1 yks. (HH) — 2. VII ♂ (K. Sirola) — Ii, Asemäkylä 1958 13. V 1 yks. (J. Paaso) — Olhava 1946 5. VI ♂ (S. Snellman).

MERIKALLION (1958) mukaan Oulun seutu edustaa lajin pohjoisinta pesimäaluetta maassamme ja täältä pikkulepinkäinen on tavattu muutamia kertoja aikaisemminkin. Yllä esitettyjen havaintojen mukaan laji on selvästi yleistynyt 1940-luvun loppupuolella ja 1950-luvun aikana. Tätä käsitystä tukee mm. se tosiasia, että laji tavattiin ensimmäisen kerran Hailuodosta vasta v. 1951, vaikka Hailuodon linnustoa on tutkittu 1800-luvun puolivälistä lähtien. Lajin yleistymiseen viittaavat myös lisääntyneet havainnot 1950-luvulla aikaisempiin vuosikymmeneihin verrattuna, vaikka syynä saattaakin osittain olla tehostunut lintujen tarkkailu Oulun seudulla. Pikkulepinkäinen näyttää jatkaneen leviämistään 1950-luvulla Oulun seudun pohjoispuolellekin. Tätä osoittavat havainnot Simosta v. 1951 ja Rovaniemeltä v. 1957 (MERIKALLIO 1958) sekä Haaparannan Sandskärriltä v. 1957 (LUNDBERG 1958) ja v. 1959 (SL kirj. tied.).

Locustella naevia

Heinäkuussa 1954 totesi J. Mannermaa laulavan pensassirkkalinnun useina päivinä Iissä, Pohjois-Iin kylässä. Seuraavan kerran laji tavattiin v. 1958 Oulun seudulta kahdesta paikasta. Oulun Pikkukankaalla nähtiin laulava pensassirkkalintuyksilö 11. V (K. Sirola, E. Lahdenperä, OL). Linnun oleskelupaikkana oli vanhan kaatopaikan reunaosassa kasvava yksinäinen *Salix caprea*-pensas ja tämän lähellä oleva *Arctium tomentosum*-ryteikkö. Mainitulla paikalla lintu tavattiin kunakin havaintokertana 28. VI saakka. O. Lahdenperän havaintojen mukaan koiraan laulun intensiteetti oli suurin 14—18. VI välisenä aikana. Koiras lauloi 24. VI enää hyvin vaimeasti ja viimeinen äänihavainto lajista tehtiin 28. VI (OL). Itse tapasin laulavan koiraan lisäksi mainitulla paikalla toisen, äänettömän pensassirkkalintuyksilön 15. VI. Oliko tässä kysymyksessä naaraslintu ja pesikö laji v. 1958 Oulun seudulla, jäi kuitenkin selvittämättä. Edellisen havaintopaikan lisäksi T. Mannermaa tapasi laulavan yksilön 16. VI Oulun kasarmin kentältä, n. 1500 m Pikkukankaan pohjoispuolelta. Myöhemmät havainnot tästä yksilöstä puuttuvat. Mainitut kolme havaintoa ovat ainoat tiedosani olevat Oulun seudulta.

Varhaisemmat havainnot pensassirkkalinnusta Pohjois-Suomessa rajoittuvat pesälöytöön Pudasjärveltä 1880-luvulta (MERIKALLIO 1958). Viime vuosikymmenellä ovat havainnot pensassirkkalinnusta lisääntyneet huomattavasti maamme eteläosissa, esim. Etelä-Pohjanmaalla (KLOCKARS 1955 ym.). Oulun seudun havainnot ovat liian niukat jotta voitaisiin ratkaista onko laji saavuttanut täällä jalansijan. Pohjoisimmat tiedossani olevat havainnot pensassirkkalinnusta ovat Haaparannan Sandskärristä, missä tapasin E. Korpijaakon, H. Källanderin ja R. Lennerstedtin kanssa laulavan koiraslinnun 15—18. VI 1960.

Sylvia atricapilla

Havaintoja mustapääkertusta on Oulun seudulta 1800-luvun puolivälistä lähtien (MERIKALLIO 1958). 1950-luvulla laji on tavattu Oulun seudulla kahdeksan kertaa:

Tauvo 1958 29. V ♂ (JR, YN) — Hailuoto 1954 27. V ♀ (VT) — 1958 29. V ♂ (VT) — Oulu 1950 5. IX 1 yks. (V. Heikkinen) — 14. IX 1 yks. (VT) — 1959 15. VIII ♀ (K. Sirola) — 1960 27. IX ♂ (VT) — Ii, Ristikari 1954 kesällä 1 yks. (V. Heikkinen, R. Tenovu).

Oulun seudun pohjoispuolelta poikue on tavattu Kemian maalaiskunnasta v. 1952 (J. Alapulli kirj. tied.) ja 1 yks. Haaparannan Sandskäristä. 15. VI 1958 (LUNDBERG 1958). Edellisten havaintojen perusteella laji näyttää esiintyvän Oulue seudulla ja mahdollisesti muuallakin Perämeren pohjoisosan alueella vähälukuisena tai satunnaisena pesimälintuna. Koska havaintojen määrä ei ole lisääntynyt mainittavasti havainnoinnin lisääntymisestä huolimatta, näyttää lajin esiintymiskuva hyvin samantapaiselta kuin sata vuotta sitten.

Phylloscopus sibilatrix

Ensimmäisen kerran sirittäjä tavattiin Oulun seudulla jo v. 1922 (MERIKALLIO 1958), mutta vasta 1940-luvun lopusta lähtien laji on esiintynyt täällä säännöllisesti. Julkaistujen havaintojen (MERIKALLIO 1958, TÖRNROOS 1956) lisäksi tiedossani ovat seuraavat löydöt:

Tauvo 1959 26. VII 2 yks. (MO, VT) — 1960 31. VII ♂ (HH, MJ, MO) — Hailuoto 1957 27. VI ♂ (VT) — 1960 9. VI ♂ (VT, E. Korpijaakko) — Oulu 1959 4. VII pari + 6 poikasta (EN) — 1960 6. VI ja 11. VI ♂ (HH).

Sirittäjä on Suomen puolella tavattu Kuusamosta ja Rovaniemellä (MERIKALLIO op. c) sekä Ruotsissa Tornion Lapista, Vittankijärveltä saakka (HOLM 1950). Jo Oulun seudulla näyttää lajin runsaus vaihtelevan jossain määrin vuosittain. Poikkeuksellisen kylmänä kesänä 1958 ei sirittäjää tavattu täältä kertaakaan, sen sijaan varhaisena ja lämpimänä kesänä 1959 laji esiintyi jälleen alueella. Samoin kesällä 1959 lajia tavattiin Norrbottenin puolella monin paikoin (Boden, Kalix, Haparanda, SL kirj. tied.).

Turdus merula

Ensimmäiset havainnot mustarastaasta tehtiin Oulun seudulla viime vuosisadan puolivälissä ja tämän vuosisadan alussa lajia on lisäksi tavattu mm. Torniossa, Rovaniemellä ja Pelkosenniemeltä (MERIKALLIO 1958). Havaintojeni mukaan mustarastas on kuitenkin yleistynyt Perämeren koillispuolella selvästi 1950-luvulla edellisiin vuosikymmeniin verrattuna.

Julkaistujen havaintojen (MERIKALLIO 1958, RAUTKARI 1952, TÖRNROOS 1956) lisäksi mustarastasta on tavattu 1950-luvulla Pohjois-Suomesta seuraavasti:

Oulainen 1958 syysk. puoliv. 1 yks. (R. Kouri) — Kannus, Sali 1956 20. IV ♂ (UJ) — Tauvo 1955 9. V ♂ (SK) — 12. V 1 yks. (SK) — 1956 5. V 2 yks. (T. Hahl-Marjokorpi) — 14. V ♂ (MA) — 1959 kesällä ♂ (VT) — 1960 24. VIII 1 yks. (VT) — Oulujoki 1953 3. XI 1 yks. (SJ) — 1956 kesällä pesivä pari (HH) — 1957 19. V 1 yks. (UJ) — Oulu 1959 8.—21. I 1 yks. (AK, HH, TM, UJ, VT) — 2. V

1 yks. (HH) — II, Olhava 1959 25. V ♂ (JM) — Pudasjärvi 1958 11. V ♀ (E. Tolkkinen).

Pudasjärvellä tavattu yksilö, jonka kissa tappoi Pintamon kylässä, oli rengastettu Englannissa II, 1958.

Vuonna 1960 tapasimme E. Korpijaakon kanssa mustarastaan Perämeren pohjoisosissa seuraavasti (kukin havainto laulavasta koiraasta):

Hailuoto 9. VI — Kemi, Kuivanuoro 16. VI — Haaparanta, Sandskär 17—19. VI — Kemi, Maasarvi 20. VI.

Lisäksi tavattiin 19. IV 1960 kuollut mustarastasyksilö Kemijärveltä, Ailangan tukkityömaalta (E. Tomanterä kirj. tied.).

MERIKALLION (op. c) mukaan mustarastaan säännöllinen pesimäalue ulottuu maassamme Kokkolan tienoille. Ruotsin puolella laji sensijaan on pesinyt useita kehtoja Norrbottenissäkin (HOLM 1950, SL kirj. tied.). Esittämäni havaintosarjan perusteella ulottuu mustarastaan (ainakin ajoittainen) pesimäalue nykyisin Perämeren pohjoisosaan saakka myös Suomen puolella.

Emberiza pusilla

Pikkusirkku on levinnyt maassamme varsinkin Lapin ja Peräpohjolan alueelle. Viime vuosina sitä on kuitenkin tavattu muuttoaikoina myös Pohjanlahden itärannikolta, mm. Oulun seudulta.

Vuonna 1958 löydettiin laji Oulun seudulta kolmesti. Tauvossa, Majavalahden etelärannalla näin laulavan koiraan 7. V. Se pysytteli leppä-pajutiheikön reunaosissa ja sen lajituntemerkit olivat hyvin tarkistettavissa. Samoin Tauvosta, Säikkälahden eteläpuolelta tavattiin laulava koiras 14. VI Ornitologikongressin retkeilyn aikana. Lisäksi O. Lahdenperä näki pikkusirkkuparin Oulujoella, Pirttilammen lähellä 29. V. Aikaisemmin laji on tavattu Oulun seudulla kahdesti, Oulunsalosta ja Limingasta (MERIKALLIO 1958).

Useimmat havainnot Pohjanlahden rannikolta on tehty kevätmuuton aikana. Lajin kevätmuuttoa näyttää tapahtuvan suhteellisen varhain, jo toukokuun alkupuolella (Tauvo 7. V, Säppi 15. V) vaikka useimmat havainnot maastamme on tehty toukokuun loppupuolella. Muutamista pesimäaikaisista havainnoista (Liminka 16. VI, Tauvo 14. VI) huolimatta laji tuskin kuitenkaan pesii Oulun seudulla.

Emberiza aureola

Kultasirkun huomattavin pesimäpaikka Oulun seudulla on Liminganlahden pohjukassa, Temmesjoen sualueella (ks. esim. FRITZÉN & TENOVUO 1957). Tämän lisäksi laji on vv. 1957—1959 esiintynyt ja todennäköisesti myös pesinyt edellisen paikan pohjoispuolella, Oulunlahden pohjukassa (1—2 paria kunakin vuonna). Mahdollisesti kultasirkku on laajentamassa pesimäaluettaan. Mainittujen paikkojen lisäksi lajia on pesimäaikana tavattu Kalajoelta (HILDÉN 1958), Tauvosta (26. VI 1958 ja 7. VII 1959 laulava ♂, VT) Oulusta 1959 24. VI ♂, HH), Paltamon Petäisistä (pari 26. VI 1958, P. Linkola) sekä Kemistä (kesällä 1959, T. Fräki kir. tied.).

Keväällä kultasirkku saapuu Oulun seudulle huomattavasti myöhemmin kuin esim. pikkusirkku, vasta kesäkuun alkupäivinä (esim. 5. VI 1956, 9. VI 1959).

Havaintoja kevätmuutosta on useita, sensijaan tiedossani on vain seuraavat kaksi havaintoa lajin syysmuutosta:

Oulunsalo, Salonpää 1955 19. IX 1 yks. (YN) — Tauvo 1958 2. IX 1 yks. (VT).

Viimemainitussa tapauksessa kultasirkku tuli lentäen pohjoisesta, Majavalahden yli. Yltettyään Ulkonokan hiedan ja saavuttuaan matalaa pajukkoa kasvavalle rantaniitylle se laskeutui hetkeksi, mutta jatkoi kohta uudelleen lentoaan rannan suuntaan, etelää kohti.

Carduelis carduelis

MERIKALLION mukaan (1958) tikliä tavattiin Oulussa 1900-luvun alussa. Pitkän väliajan jälkeen laji ilmestyi tänne uudelleen v. 1949. Sen jälkeen sitä on nähty alueella joka vuosi. Tiedossani on seuraavat julkaisemattomat havainnot Oulusta:

1949 12. V 2 yks. Uusikatu (T. Rintasaari) — 23. V 2 yks. Uusikatu (P. Sääski) — 31. V 1 yks. Uusikatu (P. Sääski) — 5. X n. 10 yks. Lyötty (VT) — 1950 6. IX 9 yks. Lyötty (VT) — 16. IX 5 yks. Lyötty (VT) — 1951 18. IV 1 yks. Åström (JH) — 23. IV 1 yks. Pikkukangas (EH) — 18. V 1 yks. Pikkukangas (EH) — 1952 pari tavattiin useita kertoja 10. II—7. IV Pikkukankaalla. Laji oli oleskellut nähtävästi yli talven Oulussa. (EH, JM, TM) — 1953 1 yks. tavattiin tammi—maaliskuun aikana Pikkukankaalla (JS, ks. lisäksi FRITZÉN & TENOVUO 1957, p. 37). — 1954 6. V 2 yks. Raatti (YN) — 7—10. V 3 yks. Ainola (YN) — 1955 10. V 5 yks. Hupisaaret (JR) — 12. V 4 yks. Hupisaaret (JR) — 12. VI 4 yks. Pikkukangas (HE, OL) — 16. IX 5 yks. Raatti (YN) — 1956 7. V 2 yks. Tauvo (MA) — Oulusta ei tietoja. — 1957—1958 tiklipari talvehti Oulussa Pikkukankaalla ja Hautausmaalla. Ensimmäinen havainto siitä tehtiin 18. XI (UJ) ja viimeinen 31. III (OL, VT). Lisäksi laulava ♂ yksilö tavattiin Hietasaaresta 1958 kesällä (AK). 1 yks. tavattiin myös Raahesta 25. XI 1958 (P. Rauhala kirj. tied.) — 1959 29. I 2 yks. Latokartano (HH) — 30. I 2 yks. Latokartano (HH) — lokakuun lopulla 14 yks. Pikkukangas, ja 7. XII 11 yks. Pikkukangas (OL, K. Sirola). Oulun ravaintojen lisäksi tavattiin tikliä syyskesällä 4 yks. Kemian maalaiskunnasta, Laurilasta (EH, JH).

Yllä olevan havaintosarjan perusteella tikliä voidaan pitää Oulun seudulla jokavuotisena, mutta vähälukuisena pesimälintuna. Pesiminen muualla Perämeren koillispuolen rannikkoalueella on vähäisen havainnoinnin vuoksi selvittämättä.

Acanthis cannabina

Hempoppo tavattiin Oulun seudulla jo 1900-luvun alussa. Laji näytti vakiintuneen jokavuotiseksi pesimälinnuksi kuitenkin vasta 1940-luvun loppupuolella, siis hientan tikliä varhaisemmin. Tiedossani on seuraavat havainnot Oulun kaupungin alueelta:

1946 18. VI pari Limingantulli (P. Vähäsarja, VT) — 1950 20. VI 4—6 yks. Kaup.alue (V. Heikkinen) — 3. IX 1 yks. Lammassaari (VT) — 1951 19. IV lähtien tavattiin 4—8 yks. päivittäin Åströmin, Ainolan tai Hupisaarten alueelta pitkin kevättä (EH, JH). Tämän lisäksi tehtiin seuraavat havainnot: 13. V pesä: 5 munaa Ainola (EH) — 3. VI poikaset kuoriutuivat, myös toinen hemppopari hätäili samoilla paikoin (EH, JH, VT) — 1. IX n. 30 yks. Koskenniska (EH, JH) — 11. IX n. 20 yks. Hupisaaret (EH, JH) — 14. X 8 yks. Limingantulli (EH, TM)

— 5. XI n. 20 yks. Raatti (EH, JH, TM) — 1952 1. V 2 yks. Hupisaaret (EH, JH) — 18. V ♂. Limingantulli (EH, JH) — 24. V 1 yks. Toppila (EH, JH) — heinäk. alussa 1 yks. Toppila (JS, VT) — 1953 kesällä 3 paria Ainola (N. FRITZÉN & R. TENOVUO) — 1954 15. IV 18 yks. Limingantulli (YN) — 1 yks. Nokela (JR) — 1955 16. V 1 yks. Ainola (YN) — 1957 28. IV pari Ainola (US) — 26. V pari Ainola (VT) — 1958 3. V ♂. Ainola (AK) — 19. V 4 yks. Pikkukangas (OL) — 30. V 1 yks. Hautausmaa (OL) — 23. VI ♂. Pikkukangas (OL) — 25. VI pari Kiikeli (OL) — heinäk. lopussa (♀ ♂ + 3 juv) Kiikeli (OL) — Samoin toinen lentopoikue (♀ ♂ + juv) Åström (OL) — 1959 hemppoa tavattiin huhtikuun loppupuolelta lähtien Oulun Hautausmaalla, Ainolassa, Äimänrautiolla ja Oulujoen Oulunlahdella useita kertoja. Pesä (vasta rakennettu, mutta tyhjä) löydettiin Hautausmaalta 21. IV ja poikaset (3 pull.) rengastettiin siitä 19. V. Lisäksi oleskeli Hautausmaalla ainakin toinen hemppopari ja Hupisaarilla n. 5 paria. Lajia tavattiin myös syksyllä eri puolilla Oulua poikkeuksellisen runsaslukuisesti (esim. 22. IX n. 40 yks. Hautausmaa (UJ) — 1960 hemppoa on tavattu päivittäin eri puolilla Oulua läpi kesän.

Tiedot Oulun ympäristöstä ovat osittain vähäisemmän havainnoinnin vuoksi, niukemmat kuin kaupunkialueelta. Olen kuitenkin tavannut lajin Hailuodosta (TÖRNROOS 1956). Siikajoen Tavossa laji nähtiin vv. 1955—1956 yhteensä 9 kertaa.

Carpodacus erythrinus

Punavarpunen on yleistynyt 1950-luvulla voimakkaasti Perämeren koillispuolella. Tätä osoittavat vuosittain tehdyt havainnot lajista:

1951 13—14. VI ♂ Kempele (VT) — 1952 25. V—14. VI 2 ♂ ♂ Oulu, Nokela (EH, JH, TM) — 1953 30. V ♂. Oulu, Nokela (EH, JH) — 16. VI ♂. Oulu, Ainola. Lisäksi laji tavattiin kahdessa paikassa Liminganlahden pohjukassa (Fritzén & Tenovuo 1957). — 1954 28. V 1 yks. Hailuoto (JJM). 1955 14—17. VI pari Oulu, Pikkukangas (HE, OL) — 13. VI 1 yks. Oulu, Nokela (HE, OL) — 1956 punavarpunen tavattiin Karjasillalla (OL), Oulun kunnalliskodin metsikössä (HE), Oulunlahdella (HE, OL) ja Liminganlahdella (VT).

1957—1959 punavarpunen on esiintynyt suhteellisen yleisenä eri puolilla Oulua ja Oulun eteläpuolella. Havaintopaikkoja: Tauvo, Liminganlahden pohjukka, Hailuoto (Pikkuhärkönen, Viinikka, Kirkonkylä), Oulunlahden pohjukka ja Oulun kaupunki (Nokela, Pikkukangas, Kastelli, Hietasaari). Osoituksena yksilömäärän runsaudesta tavattiin v. 1958 Hietasaaresta, Oulun edustalta, kesäkuun alussa 5 laulavaa koirasta (AK suull. tied.).

Oulun pohjoispuolelta, Perämeren rannikkoalueelta MERIKALLIO (1958) mainitsee kolme havaintoa: Olhavasta v. 1915, Tervolasta v. 1933 ja Alatorniosta v. 1954. Lisäksi laji tavattiin v. 1959 seuraavista paikoista:

Ii, Laitakari 29. V ♂ (VT) — Ii, Krunnit kesällä 2 yks. (V Heikkinen) — Simo, Onkalonperä kesällä pari (T. Räsänen).

Vuonna 1960 punavarpuista on jälleen tavattu eri puolilla Oulun seutua. Lisäksi laulava yksilö nähtiin kesäkuun alkupuolella Kemin Vilmilässä (E. Korpijaakko suull. tied.). Vaikka punavarpunen on yleistynyt viime vuosina voimakkaasti Perämeren itärannikolla, lajia ei v. 1959 tai sitä aikaisemmin ole tavattu

kertaakaan Norrbottenin alueelta Ruotsin puolelta (SL kirj. tied.). Etelämpänä, Västerbottenissa punavarpenen on pesinyt v:sta 1955 lähtien (LUNDBERG 1956).

Nucifraga caryocatactes

Pähkinähakkia tavataan invaasiovuosina (esim. 1911) väliin runsaastikin Perämeren koillispuolella. Myös muulloin täällä nähdään yksittäisiä yksilöitä lähes joka vuosi 1950-luvulta ovat tiedossani seuraavat havainnot:

1951 23. VII 1 yks. Laurila (EH, JH) — 1954 12. IX 1 yks. Oulu, Pikkukangas (HE) — 1957 25. VIII 1 yks. Oulunsalo, Niemi (VT) — 1958 IX—X vaihteessa 1 yks. Simonniemi (T. Kalkkinen) — 30. IX—12. X 1 yks. Oulu, Hautausmaa (HH, OL, UJ) — 13. X 2 yks. Oulu, Hautausmaa (HH) — 13. X 1 yks. Oulainen kk. (R. Kouri) — 26. X 1 yks. Raahe (A. Tolonen).

Oulun Hautausmaalla 30. IX—12. X 1958 oleskellut pähkinähakkiyksilö määritettiin kapeanokkaiseen, *macrorhynchos*-rotuun kuuluvaksi (OL). Muissa mainituissa havainnoissa ei tarkempaa rodunmääritystä ole tietävästi suoritettu. DEMENTJEVIN käsikirjan (1951) esittämien levinneisyysrajojen perusteella voi maahamme saapua idästä myöskin nimirotuun kuuluvia yksilöitä. Siksi esim. Oulun seudulla tavattavia pähkinähakkeja ei mielestäni ole syytä ilman tarkkoja kenttähavaintoja nimetä rodun tarkkuudella.

Corvus frugilegus

Mustavarista tavataan joka kevät Oulusta ja sen lähiympäristöstä: varsinkin Oulun ja Kempeleen väliseltä niittyalueelta. Ensimmäisten yksilöiden saapumishavainnot täältä ovat viime vuosina seuraavat:

1952 10. IV 1 yks. (EH, JH) — 1953 4. IV 4 yks. (EH, JH) — 1954 28. III 4 yks. (EH, JH) — 1955 13. IV 5 yks. (JR) — 1956 4. IV 2 yks. (JR) — 1957 3. IV 4 yks. (HH) — 1958 1. IV 1 yks. (JR) — 1959 22. III 1 yks. (UJ).

Havaittujen parvien suuruus on vain poikkeustapauksissa ylittänyt kymmenen yksilöä. Parvet katoavat Oulusta tavallisesti toukokuun alkupäiviin mennessä. Sensijaan mustavarista tavataan myöhemminkin keväällä ja kesällä Tupoksen ja Limingan alueilta. Nämä havainnot liittyvät todennäköisimmin lajin pesintään Tyrnävällä (v. 1959 n. 45 pesää Alatalon metsässä, EN suull. tied.).

Oulun eteläpuolella olen tavannut mustavarista keväisin myös Siikajoelta. Oulun pohjoispuolella mustavarista tavataan keväisin Rovaniemellä saakka (R. Väisänen suull. tied.). Pesimähavaintoja Oulun pohjoispuolelta ei kuitenkaan ole tiedossani.

Vv. 1935—1936 esiintyi mustavaris yhdyskunnittain pesivänä Oulussa ja sen eteläpuolella. Esim Oulussa jouduttiin tuhoamaan eräitä yhdyskuntia vesisuihkujen avulla (METSÄVAINIO 1936). 1930-luvun loppuvuosina ja 1940-luvulla laji näyttää olleen Oulun seudulla melko vähälukuinen, mutta on jälleen 1950-luvulla käynyt runsaslukiseksi.

Corvus monedula

Naakan pesimisen pohjoisraja kulki 1950-luvun lopulla Oulun—Oulujoen—Oulujärven kautta. Pesimäpaikkoja tällä alueella olivat seuraavat:

Oulu: MERIKALLION (1958) mukaan laji on pesinyt täällä vv. 1855 ja 1937. Lisäksi pari oleskeli jatkuvasti ja todennäköisesti pesi Äströmin rakennuksien luona kesäkuussa 1957 (EH). Seuraavana vuonna, 1958, pari pesi Karjasillan kaupunginosassa, eräässä kivitalossa. Naakkapari nähtiin täällä päivittäin 27. IV—20. V ja lisäksi tavattiin 20. V kaksi lentopoikasta (UJ).

Madecoski: Naakka on pesinyt useina vuosina Määttän talossa (A. Tauriainen, YN). Tarkastaessani paikan 28. IV 1958 oleskeli pihalla 5 yksilöä (en tarkastanut pesäkoljoja). P. Linkolan käydessä samalla paikalla 24. VI, linnut olivat edelleen pihapuissa, mutta pesät (4—5) olivat hävitetyt.

Muhos: Naakat ovat saapuneet tänne jo 1900-luvun alussa (MERIKALLIO 1958). Naakka on omien havaintojeni mukaan pesinyt kirkonkylässä joka vuosi 1940—ja 1950-luvulla. 28. IV 1958 kirkolla oleskeli n. 150 naakkayksilöä. Vuosittain pesivä kanta nousee nykyisin yli 50 parin.

Utajärvi: Naakka pesii MERIKALLION (1958) mukaan täällä.

Paltaniemi: 20. VI 1956 tapasin Kajaanin maalaiskunnassa sijaitsevasta Paltaniemen vanhasta kirkosta 5 naakkayksilöä. Paikkakuntalaisten kertoman mukaan naakka oli asustanut siellä myös kahtena aikaisempana kesänä. MERIKALLIO (1958) tarkoittanee maininnallaan Paltamon kirkosta juuri tätä pesimäpaikkaa. Kesäkuussa 1956 en tavannut kertaakaan naakkoja Paltamon kirkonkylässä enkä muuallakaan Paltamon kunnan alueella.

Muita naakan pesimäpaikkoja Oulun seudulla ovat olleet Hailuoto (TÖRNROOS 1956, 1959), Tyrnävä (PESU 1947) ja Kempele. Näiden eteläpuolella laji on pesinyt Raahessa ja sen ympäristökunnissa (MERIKALLIO 1958).

Naakkaa on myös talvehtivana tavattu pesimäalueensa pohjoisosissa: Oulussa (VT, UJ) ja Muhoksella (RAJALA & TÖRNROOS 1960). Kevätkuukausina naakkaa tavataan kiertelevänä eri puolilla Oulun eteläpuolella ja Oulussa, väliin suurinkin parvina: esim. 15. III 1959 40 yks. Kempeleellä ja 24. III 1959 n. 40 yks. Kiviniemessä (UJ). Tarkat tiedot Muhoksella ja Tyrnävällä pesivän naakkakan suuruudesta ja sen mahdollisista vaihteluista puuttuvat. Sensijaan Oulussa ja sen lähiympäristössä kevättalvella tavattavat parvet ovat yleistyneet ja kasvanneet huomattavasti 1950-luvun lopulla vuosikymmenen alkuun ja 1940-lukuun verrattuna. Tästä ja vanhojen pesimäpaikkojen (Kempele, Paltaniemi) uudelleen valtaamisesta päätellen naakka on selvästi lisääntynyt viime vuosina edellisiin vuosikymmeniin verrattuna.

Kirjallisuutta: AHLQVIST, H., 1947: Mem. Soc. F. Fl. Fenn. 24, 56—61. — DEMENTJEV, G. P. et al. 1951: Ptizi Sovjetskogo Sojusa. Moskva. — FRITZÉN, N. & TENOVUO, R., 1957: Ornis Fennica 34, 17—33, 64—77. — HILDÉN, O., 1958: Ibid. 35, 28—37. — HOLM, B., 1950: Norrbottens Natur 1950, 27—103. — KLOCKARS, B., 1955: Österbottnisk Årsbok 1953—55, 130—183. — LAMPIO, T., 1950: Ornis Fennica 26, 31—38. — LEHTONEN, L., 1945: Ibid. 22, 24—28. — LUNDBERG, S., 1956: Sveriges Naturs Årsbok 1956, 1—18. — 1958: Norrbottens Natur 1958, 43—46. — MERIKALLIO, E., 1928: Ornis Fennica 5, 73—82. — 1950: Oulun Luonnonyst. Yhd. Julk. A I n:o 4. — 1958: Fauna Fennica V. — METSÄVAINIO, K., 1936: Luonnon Ystävä 40, 146—148. — RAJALA, P., & TÖRNROOS, V., 1960: Arch. Soc. »Vanamo» 14: 1, 46—68. — RAUTKARI, M., 1952: Ornis Fennica 29,

49—63. RÄSÄNEN, T., 1955: *Ornis Fennica* 32: 25. — REINLÄ, E., 1959: Kruunien luonnonsuojelualue ja sen linnusto. Oulu. — SALKIO, V., 1952: *Ornis Fennica* 29: 108—116. — SAMMALISTO, L., 1958: *Ann. Acad. Scient. Fenn. A. IV*, n:o 41. — SANDMAN, J. Å., 1892: *Medd. Soc. F. Fl. Fenn.* 17, 187—272. — SIIRA, J., 1959: *Ornis Fennica* 36, 98—107. — TENOVUO, R., 1956: *Ibid.* 33, 71—74. — TÖRNROOS, V., 1956: *Oulun Linnonyst. Yhd. Julk. A III*, 1—32. — 1959: *Luonnon Tutkija* 63, 150—152. — VAURIE, C., 1959: *The Birds of the Palearctic Fauna*. London.

Zusammenfassung: Vogelfaunistische Mitteilungen aus Nord Finnland.

Den Grundstock des obigen Artikels bilden bisher grösstenteils noch unveröffentlichte Beobachtungen verschiedener Ornithologen in Nord-Finnland. Die meisten Beobachtungen stammen aus der Gegend von Oulu. Ausserdem wird das Vorkommen einiger faunistisch interessanter Vogelarten in übrigen Teilen Nord-Finnlands in den letzten 15 Jahren besprochen.

Von den genannten Vogelarten sind *Aythya ferina*, *Circus aeruginosus*, *Corvus frugilegus* und *Corvus monedula* in der Gegend von Oulu seit mehreren Jahrzehnten vorgekommen, aber aus den Beobachtungen zu schliessen liegt die Nordgrenze des Nistens dieser Arten auch jetzt in der Gegend von Oulu. Zur gleichen Gruppe können wir auch *Dendrocopos leucotos* und *Sylvia atricapilla* rechnen, über welche aber nur spärlich Beobachtungen aus der Nistzeit vorliegen.

Da das Interesse für die Vogelwelt und die Beobachtungen der Vögel in der Gegend von Oulu im Lauf der letzten zwei Jahrzehnte im Vergleich zu früher erheblich zugenommen hat, lässt sich schwer genau ermitteln, wann die verschiedenen Arten sich dort verbreitet haben. Folgende Vogelarten sind offenbar erst in den 1940 Jahren oder danach als alljährliche Brutvögel in der Gegend von Oulu erschienen: *Podiceps cristatus*, *Anas querquedula*, *Fulica atra*, *Calidris alpina schinzii*, *Strix aluco*, *Lanius collurio*, *Phylloscopus sibilatrix*, *Turdus merula*, *Carduelis carduelis*, *Acanthis cannabina*, *Carpodacus erythrinus*. Diese Arten sind, aus den Beobachtungen zu schliessen, auch noch von Oulu nordwärts vorgegangen, worauf einige in dem Artikel erwähnte Einzelbeobachtungen hinweisen. In manchen Fällen (*Turdus merula*, *Lanius collurio*) scheint die Invasion gleichzeitig an der Ost- und Westküste des Bottnischen Meerbusens stattgefunden zu haben, in anderen wiederum (*Carpodacus erythrinus*, *Locustella naevia*) von Osten her.

Ein Ankömmling aus Osten oder Südosten ist in der Gegend von Oulu auch *Emberiza aureola*, die in der Brutzeit in Kalajoki, in Taivo von Siikajoki, Liminka von Tupos, Kempele, Oulu und Paltamo angetroffen worden ist. Die nördlichste Beobachtung der Art stammt aus Kemi im Jahre 1959. Den Beobachtungen gemäss trifft die Weidenammer in der Gegend von Oulu in den ersten Junitage ein und zieht im September fort. Auch eine andere östliche Ammerart, *Emberiza pusilla*, ist an der Küste der Bottenwiek einigemal auch im Sommer angetroffen worden; ob sie dort auch brütet, ist jedoch noch nicht geklärt. Die Zwergammer kommt im Frühling zeitiger an als die Weidenammer, gewöhnlich Ende Mai. Eine südöstliche Falkenart, *Falco vespertinus*, ist einmal brütend auf der Insel Hailuoto gefunden worden (26. VI 1953). Ferner hat man die Art mehrmals in der Zugzeit in Siikajoki, Taivo, angetroffen.

Anthus spinoletta wird in der Gegend von Oulu in der Zugzeit, im Frühjahr und im Herbst, gesehen. Es dürfte sich, wie MERIKALLIO (1958) vermutet, um den Durchzug von im Bereich des Eismees brütenden Individuen handeln. *Larus hyperboreus* kommt in den nördlichen Teilen der Bottenwiek auch in der Zugzeit vor, im Frühjahr viel häufiger als im Herbst. Dies ist so zu erklären, dass die Westküste von Norwegen der Art im Herbst eine günstige Zugroute bietet, weshalb die Vögel nur ausnahmsweise das innere Lappland überfliegen. Im Frühjahr dagegen folgen die über die Südteile der Ostsee in den Bottnischen Meerbusen kommenden Eismöwen dem zurückweichenden Eisrand bis in die innerste Bottenwiek und ziehen von hier über Fennoskandien zum Eismeer.

In den letzten Jahren ist *Capella media* in der Gegend von Oulu in der Zug- und auch in der Nistzeit angetroffen worden. Die nistzeitlichen Beobachtungen sind in Gebieten gemacht worden (Hailuoto, Oulunsalo, Krunit), in denen regelmässig auch andere Fjeldvögel nisten (*Phalaropus lobatus*, *Calidris temminckii*). Ob die Doppelschnepfe in der Gegend von Oulu nistet, ist jedoch nicht mit Sicherheit festgestellt worden.

Lullula arborea ist in der Gegend von Oulu manchmal im Frühjahr gefunden worden; die Beobachtungen sind als eine vom Brutgebiet nordwärts gerichtete Zugprolongation aufzufassen. Ferner wurden in der Gegend von Oulu gelegentlich u.a. *Casarca ferruginea*, *Milvus milvus*, *Motacilla flava lutea* und *Nucifraga caryocatactes* angetroffen.

Die jetzige Grösse des Frühjahrsbestandes von *Clangula hyemalis* (L.) und *Melanitta nigra* L. am Finnischen Meerbusen

GÖRAN BERGMAN und KAI OTTO DONNER

Zoologisches Institut und Museum der Universität, Helsinki/Helsingfors.

Der Rückgang des Eisentenbestandes. (G.B.).

In Ornis Fennica 1941: 1 habe ich den Verlauf des Frühjahrszuges der Eisente *Clangula hyemalis* und der Trauerente *Melanitta nigra* beschrieben. Der Aufsatz fusst auf Beobachtungen in den Schären gleich westlich von Helsingfors. Der Aufbruch nach NE tritt zwischen 5. und 31. V ein. Die Mehrzahl der Vögel, besonders die Eisenten, bricht jedoch innerhalb weniger Abende und Nächte auf, und zwar gewöhnlich in der Periode 18.—28. V. In sehr frühen und warmen Frühlingen ziehen die meisten Trauerenten schon um den 10. Mai ab, die Eisenten aber nie früher als um den 16. V.